

Fioletowy bratek - symbol wolnomyślicielstwa

Autor tekstu: **Annie Laurie Gaylor**

Tłumaczenie: **Bogusława Helena Pela**

Bratki, z tymi fascynującymi twarzyczkami z płatków, zawsze były jednymi z moich ulubionych kwiatów. Byłam więc zachwycona słysząc, będąc mniej więcej nastolatką, że bratki zostały kiedyś przyjęte za symbol wolnomyślicielstwa, jako iż (ang.) *pansy* pochodzi od od francuskiego *pensée*, oznaczającego myśl.

Nawet malując na licealne zaliczenie portret Bertranda Russella — który to portret jakimś trafem ze strychu rodziców znalazł drogę do Biblioteki im. Elizabeth H. Elliott w Freethought Hall w Madison — znalazłam na nim miejsce dla bratków. Wyobraźcie sobie więc mój zawód, kiedy naukowiec zajmujący się wolną myślą, oglądając portret, poinformował mnie, że historia bratka jako symbolu wolnomyślicielstwa to fikcja. Oczywiście, wolnomyśliciele są wolni — mogą wybierać symbole jakie tylko zachcą — ale poczułam, jakbym coś straciła, jeśli ta historia okazałaby się fałszywa.

Byłam więc wyjątkowo zachwycona, kiedy pracując nad badaniami na temat historii wolnej myśli do mojej antologii o wolnomyślicielkach — *Women Without Superstition* — natrafiłam na potwierdzenie „wolnomyślicielskiej” pozycji bratka.

Czytając biografię Hypatii Bradlaugh Bonner: *The Story of Her Life*, znanej brytyjskiej pisarki i wydawczynie, natrafiłam na wzmiankę na temat Międzynarodowego Kongresu Wolnomyślicielstwa odbywającego się w 1920 roku. Arthur Bonner zanotował, jak zachwycona była jego żona Hypatia, widząc ulice Pragi pełne setek ludzi noszących znaczki Kongresu i bratki, symbol wolnej myśli. To było dla mnie potwierdzenie wystarczające, aby wybrać bratki jako ilustrację na obwolutę *Women Without Superstition*.

W marcu zostałam zaproszona, aby wygłosić przemówienie w Special Collections Library of the University of Michigan w Ann Arbor (Wydziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Michigan), który właśnie otworzył piękną wystawę „Rzucając wyzwanie dogmatom religii: Historia wolnej myśli” („Challenging Religious Dogma: A History of Free Thought.”). Obsługa biblioteki potraktowała mnie po królewsku i pomogła mi w poszukiwaniach rzadkich materiałów. Zupełnym przypadkiem symbolika bratków wypłynęła w rozmowie z jedną z świetnie zorientowanych twórczyń wystawy, Julie Herrada, Zastępczynią Kuratora Labadie Collection. Natychmiast przypomniała sobie, że widziała bratki na odwrocie starej broszury American Secular Union, która to broszura leży za szkłem jako część wystawy.

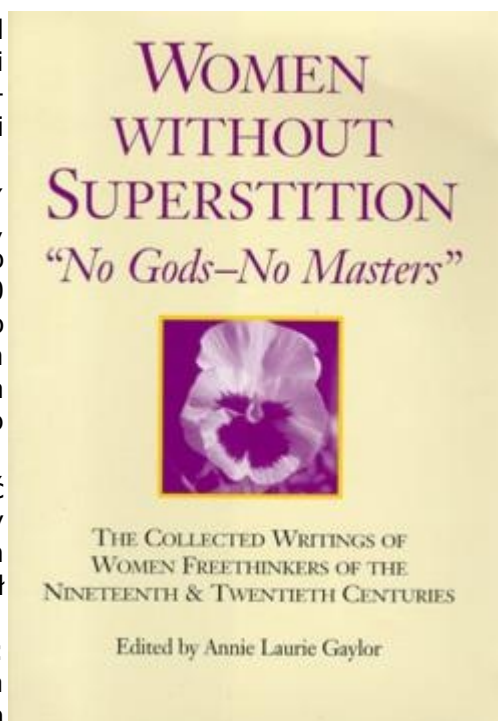
„Mogłabym ją zobaczyć?” zapytałam, praktycznie śliniąc się z zachwyty na samą myśl.

Julie była uprzejma przynieść klucze i wyjąć żółtkniętą, ponad stuletnią, broszurę z jej oszklonego miejsca na ścianie, a następnie dać mi ją do ręki. (Jest coś niesamowicie ekscytującego w możliwości własnoręcznego zbadania czegoś, co jest częścią wystawy historycznej z etykietką „Nie dotykać”.)

Niedatowana ulotka z przodu miała flagę. Bratek był z tyłu, z podpisem „Bratek, Symbol Wolnej Myśli (Od francuskiego słowa „pensée”, znaczącego „myśl”).

Na wnętrzu tylnej okładki znajdowało się długie wytłumaczenie całej idei, pod tytułem „Symbol Bratka”:

„Istnieje... potrzeba symbolu, który wyrażał będzie, już za

pierwszym spojrzeniem, bez zawiłych detali, podstawową zasadę wolności myśli na który wszyscy Liberałowie wszelkich szkół się zgadzają. Ta potrzeba wydaje się być spełnioną u Wolnomyślicieli Francji, Belgii, Hiszpanii i Szwecji, którzy to przyjęli bratka za swój znak (francuskie *pensée*, znaczące myśl). Przyłączamy się do nich w rekomendacji tego kwiatu jako prostego i niekosztownego symbolu Wolnomyślicielstwa"

"Niechże każdy patriota który jest Wolnomyślicielem w tym znaczeniu, przyjmie bratka jako swój znak, by był noszony o każdej porze, jako ciche i skromne świadectwo jego pryncypiów. Tę oto manierą rozpoznawać będziemy towarzyszy naszej sprawy i entuzjazm będzie się udzielał; aż, wkrótce, wzniesiony sztandar bratka, pod opiekuńczymi gwiazdami flagi Stanów Zjednoczonych, wszędy będzie przejmować serca ludzi jako symbol swobody religijnej i wolności sumienia."

Szacowałabym, że ulotkę można datować między późnymi latami osiemdziesiątymi a wczesnymi dziewięćdziesiątymi XIX wieku, zakładając, że [American Secular Union](http://en.wikipedia.org/wiki/American_Secular_Union) (http://en.wikipedia.org/wiki/American_Secular_Union) oryginalnie znana była jako National Liberal League i stała się ASU w 1885 oraz, że broszura zawierała wstęp autorstwa [Idy C. Craddock](http://en.wikipedia.org/wiki/Ida_Craddock) (http://en.wikipedia.org/wiki/Ida_Craddock), Sekretarza Działu Korespondencji (Corresponding Secretary), która była bardzo aktywna w środowisku wolnomyślicielskim we wczesnych latach dziewięćdziesiątych XIX wieku.

(Craddock nie należy do grupy pięćdziesięciu kobiet, których twórczość zawarłam w swojej antologii, ale jest wymieniona w części z dodatkowymi biografiami ok. czterdziestu innych kobiet. W ciągu następnej dekady jej zainteresowania przeniosły się z wolnomyślicielstwa na mistycyzm i reformę małżeństwa, przez co zwróciła na siebie uwagę [Anthony'ego Comstocka](http://en.wikipedia.org/wiki/Anthony_Comstock) (http://en.wikipedia.org/wiki/Anthony_Comstock). Co tragiczne, wolała w 1902 podciąć sobie nadgarstki niż odbywać kolejny wyrok pod naczelnictwem Comstocka, stając się w ten sposób jedną z najmniej 15 osób, których przywiedzeniem do samobójstwa Comstock się przechwalał. Historyk wolnej myśli, Geroge MacDonald, zauważył, że „Ona i Comstock byli jak Piękna i Bestia”.)

Wygląda więc na to, że bratek został wprowadzony w środowisko amerykańskich wolnomyślicieli przez ASU ok 1890 roku. Nie śledziłam dalszej wolnomyślicielskiej historii bratka. Ale erudyta Edward Weber, Kurator Labadie, przypomniał mi o jednym z najsłynniejszych ustępów o bratku w literaturze, desperackim monologu Ofelii, w którym szepcze ona słynne zdanie „a to bratki, żebyś o mnie myślał” (wg przekładu J. Paszkowskiego).

Jaki lepszy mógłby być symbol wolnej myśli niż ten skromny, ale piękny kwiat — który wygląda, jakby miał naprawdę własną twarz — symbolizujący nie tylko „myśl”, ale też nasz naturalny — nasz jedyny — świat.

Więc może tego lata zasadziłbyś, czytelniku, w swoim ogrodzie bratki, na cześć wolnej myśli? (Pamiętaj tylko, że w upale strasznie szybko więdną.)

PS: A jeśli szukasz więcej pomysłów na ogrodową symbolikę wolnomyślicielstwa, poszukaj kochającego słońce, wieloletniego *Leucanthemum x superbum* (ang nazwa zwyczajowa „Shasta Daisy”), którego uprawiał wielki botanik i wolnomyśliciel [Luther Burbank](http://en.wikipedia.org/wiki/Luther_Burbank)

(http://en.wikipedia.org/wiki/Luther_Burbank) — uważał on

dzieci za „ludzkie rośliny”, wierząc, że „w najlepszym i najzdrowszym z dostępnych środowisk” wszystkie dzieci mogą „być właśnie takimi *shasta daisies* rodziny ludzkiej”.

Swoją drogą, kiedy powiedzieliśmy naszej „ludzkiej roślince”, siedmioletniej Sabrinie, że „bratek” znaczy „myśl”, zachwyciła się. „Przecież ja mam na imię *Bratek!*”. Faktycznie, jej drugie imię, Delata, w Delaware — języku plemienia jej ojca — znaczy „myśl”.

Artykuł z [Freethought Today](http://www.ffrf.org/legacy/fttoday/1997/june_july97/gaylor.html) (http://www.ffrf.org/legacy/fttoday/1997/june_july97/gaylor.html), internetowej edycji magazynu Freedom From Religion Foundation; wydanie czerwiec/lipiec 1997.

Annie Laurie Gaylor

Amerykańska działaczka feministyczna i wolnomyślicielska. Redaktor Freethought Today wydawanego przez Freedom From Religion Foundation, Inc. Współzałożycielka Fundacji

Wolność od Religii, którą wraz ze swoją matką Anne Nicol Gaylor założyły w roku 1976 w Madison w stanie Wisconsin, kiedy była jeszcze studentką uniwersytetu. W 1978 roku Fundacja otrzymała osobowość prawną jako organizacja edukacyjna "non-profit" i pod przewodnictwem Anne Nicol Gaylor, a następnie Annie Laurie Gaylor i jej męża, działa na rzecz ochrony konstytucyjnej zasady rozdziału państwa i kościoła oraz na rzecz edukacji nieateistycznej. Annie Laurie jest żoną byłego pastora i muzyka chrześcijańskiego - Dana Barkera z którym ma piątkę dzieci.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 09-03-2011)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1091) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1091>)

Contents Copyright © 2000-2011 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2011 Michał Przech

Autorem portalu Racjonalista.pl jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielami portalu są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie strony tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl